

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

בס"ד | גיליון 12
פרשת וארא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדוע ישמע פרעה את צווחות אשתו

שמות ז' כ"ג: "וַיִּפֶן פְּרַעֲהוּ וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וְלֹא שָׁת לְבוֹ גַם לְזֹאת."

"גם" בא לרבות את אשתו, את אותה אשה שריבה הכתוב בפרק ז' "לא שם דרשו חז"ל (מד"ר ט' ו') "ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים" – מהו "גם"? אלא שאף לאשתו קרא ועשתה כן.

ואולי גם כאן באה מילת "גם" לרבות את אשתו, והיינו שמלבד עצם המכה שנהפכו כל מימי מצרים לדם – היתה כאן לפרעה צרה נוספת... שלגבי המכה היו לפרעה את החשבונות שלו כמלך, שבאמצעותם הקשה הקב"ה את לבו, ועל ידם הוא התגבר על המכה, אבל כשבא אל ביתו הוא מצא את האשה צווחת... מפני שהיא לא מבינה פשטעלך – היא תובעת מים לשתות!...

ובזה מבואר הקשר בין תחילת הפסוק לסופו: "ויפן פרעה ויבא אל ביתו – ולא שת לבו גם לזאת", כלומר כשבא אל ביתו הוא ראה את המתרחש שם, וראה שצריך הוא להתגבר על עוד צרה... אך אעפ"כ – "לא שת לבו גם לזאת", גם לרבות את כרכורי אשתו וצעקותיה! והרי זה מדה כנגד מדה לפרעה ולאשתו כאחד.

שהרי הובא לעיל המדרש שכשעשה משה את האות עם המטה לפני פרעה, הביא פרעה את אשתו לפני משה שתעשה אף היא כמעשיו, בכדי ללעוג על משה ואהרן שאפילו האשה יודעת לעשות כמוהם. ולפיכך ענשוהו מן השמים והלקוהו באותה מדה, קודם לעגת ע"י האשה - עכשיו תשמע את צווחותיה!...

ובזה נפרש גם את ראש הפסוק, "ויפן פרעה" - ובתרגום יונתן: "שעבד צרכיה", שהלך לעשות צרכיו. והיינו שהראו לו שהינו אדם כמו כולם, ועושה צרכיו כמו כולם, ואינו אלוה כפי שמציג עצמו.

אך דא עקא, כשסיים פרעה לעשות את צרכיו - החל לשקוע שוב בדמיונו האלהי...

לפיכך תיכף כששב לביתו הוצרך להאזין לקול שאגות אשתו, ע"מ שישבו ויזכר שהינו אדם... ולרמוז לו: יש לך צרכים לעשות ביאור כמו כולם, וגם אשה יש לך כמו כולם...

(הגדת ר' שלום שבדרון, עמוד קנ"ג)

מדה כנגד מדה - סיפור מגדולי ישראל

עזור לאחרים למרות מצבך הלא טוב - וישיעך ה' מכל צרותיך, מדה כנגד מדה

שמות ו' ה': "וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מֵעַבְדֵימָם אֲתֶם וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי."

פעם אחת נכנס לחדרו של הגה"ק בעל ה"חתם סופר" זי"ע, אחד מגדולי הסוחרים בעיר ובקש את עזרת הרב: "כפי הידוע לרב, סוחר גדול אני, אולם כעת נקלעו עסקי לצרות, ומבקש אני ממעלת כבוד הרב שיברך אותי ובחכמתו הרבה שיתן לי עצה איך לצאת מן המיצר". "אכן, ידוע לי מצבך הקשה" - אמר הרב - "אולם עוד יודע אני, שאחיק עני ואביון וצריך הוא עזרה בפרנסתו, ואילו אתה מתעלם מלהושיט לו עזרה". "יסלח לי כבוד הרב" - מלמל העשיר במבוכה - "אבל כרגע עסקי אינם מרשים לי לעזור. אולם אם אצא מן המיצר, בוודאי שאעזור לו".

אמר לו הרב בפרשת וארא אומר הקב"ה: "וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מה הפירוש המלה "וגם" וכי מי עוד שמע את נאקתם?

אלא, בשעה שבני ישראל נאנקו ונאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד מהם גם את אנחת אחיו... למרות השעבוד, השתדל כל אחד להקל מעל סבלו של רעהו בכל יכולתו, ובשכר שמיעה זו שמע גם הקב"ה את אנחתם והושיעם...

עזור גם אתה לאחרים למרות מצבך הלא טוב - ובוודאי יושיעך ה' מכל צרותיך, מדה כנגד מדה.

פרעה עשה עצמו אלוה - אמר הקב"ה למשה: אתה לו לאלהים

שמות ז' א': "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה רְאֵה נִתְתִּיךָ אֱלֹהִים לְפָרַעַה וְאֶהְיֶה אֲחִיךָ יְהִיָּה נְבִיאֲךָ."

ראה נתתיך אלהים: "לפי שעשה עצמו אלוה, שנאמר: לי יאורי, אמר הקב"ה: אתה לו לאלהים".

(דעת זקנים מבעלי התוספות)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.).

2

בס"ד | גיליון 12
פרשת וארא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

פרעה השתמש במים להיראות כאלוה - נפרע ממנו האלוקים ולקה במים

יש להתבונן אמאי הכה הקב"ה דווקא את המים של המצרים. והנה רבו הביאורים בזה במדרשי חז"ל ובמפרשים, אולם נראה לבאר ע"פ מה דאיתא בחז"ל (ראה רש"י שמות ז' ט"ו) שהיה פרעה יוצא לנקביו, שהיה עושה עצמו אלוה ואומר שאינו צריך לנקביו ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו. ועל פי זה י"ל, דעל שהשתמש במים כדי שיחשבו שהוא אלוה – נפרע ממנו האלוקים האמיתי דווקא במים.

(ספר "על כן" עה"ת, עמוד מ"ד)

יבוא המעוקם ויפרע מהמעוקם

שמות ז' ט': "... וְאֶמְרָתְ אֶל אֶהְרֹן קַח אֶת מִטְדָּךְ וְהִשְׁלַךְ לִפְנֵי פְרַעֲהוּ יְהִי לְתִנּוּן".

"מה ראה הקב"ה להקיש מלכות מצרים לנחש, מה הנחש מעוקם אף מלכות מצרים מעקמת דרכיה, לפיכך אמר הקב"ה למשה: כשם שהנחש מעוקם אף פרעה מעוקם, כשיבוא להתעקם, אמור לאהרן ויתלה את המטה כנגדו, כלומר, מזה אתה לוקה".

(שמות רבה ט' ג')

טעמים שונים למכת צפרדע

איתא במדרש (שמות רבה י' ו'): "רז"ל אמרו לא די להם למצריים השחתת הצפרדעים, אלא שהיה קולן של צפרדעים קשה להם ממכתן, שהיו נכנסות בגופן וצועקין בתוכן, שנאמר: על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה, על דיבור הצפרדעים". ולפי זה י"ל, שהמצרים ביקשו לאבד אומה שעתידה לקבל את התורה בקול רעש גדול, כדכתיב: "יְהִי קִלְתָּ" (שמות י"ט ט"ז), על כן נפרע להם בצפרדעים שעושים קולות רמים.

(ספר "על כן" עה"ת, עמוד מ"ה)

כיוון שהיו המצרים מכים את ישראל להשלים תוכן הלבנים, וישראל היו צועקים והמצרים לא היו מרחמים עליהם, לכן שלח להם הצפרדעים שהיו צועקים אפילו מתוך ביטנם.

(חוקת הפסח)

על שהיו לוקחים לישראל שיזמרו לפניהם, הביא להם הצפרדע שהיא משוררת, ונכנסים בקרבם והיו שורקים שם.

(מגלה צפונות)

המצרים היו נכנסים לבתי ישראל ומוליכים לשם תינוקות, לידע אם יש אצלם תינוקות, וכנגד זה נענשו שהצפרדעים היו מצערים אותם בקולם ונכנסים בתוך גופם.

(ראש דוד)

המצרים שנאו את הפריה ורביה של ישראל, לכן באה להם מכת צפרדעים הפרים ורבים.

(הגדת פי המדבר)

בוא וראה, נאמר 'ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך', פרעה לקה לפני כולם ויותר מכולם, יהי שם ה' מבורך מן העולם ועד העולם, שהוא פוקד מעשי בני אדם בכל מעשיהם... פרעה הראשון בשעה שנלקחה שרה אליו רמז לאומנים וציירו את תמונתה בחדרו בכותל שאצל מיטתו. לא נחה דעתו, עד שחקקו את תמונת שרה בלוח עץ, וכאשר עלה על מיטתו, העלה תמונתה עמו, וכל מלך שבא אחריו היה רואה אותה התמונה מצוירת בצורה, והיו נכנסים לפניו שמחים. וכאשר עלה על מיטתו, היה נהנה מאותו ציור. לפיכך המלך לקה כאן יותר מכולם. זהו שכתוב 'ובחדר משכבך ועל מיטתך', ואחר כך 'ובבית עבדך ובעמך', ובכולם לא נאמר 'על מיטתם' אלא אצלו בלבד.

(זוהר הקדוש שמות דף ל. מתורגם)

מרגליות

מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.).

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

עונש יששכר איש כפר ברקאי נמדד בדיוק כפי מעשיו

פסחים דף נז. (כריתות דף כח): "ועוד ציווחה: צא מיכן יששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים דהוה כריך ידיה בשיראי ועביד עבודה (שמתוך איסטניסטיית יתרה וחוסר יחס לעבודת הקודש היה כורך את ידיו במשי ועושה עבודה כדי שלא יתלכלך מהבשר והדם, ונפסלת העבודה משום חציצה בינו ובין כלי הקודש ומראה היה שאין כדאי ללכלך את ידיו לצורך העבודה - ביזוי הקדשים)... מאי סלקא ביה ביששכר איש כפר ברקאי (מה עלתה לו בסופו של דבר)? אמרי: מלכא ומלכתא הוו יתבי (אמרו: המלך והמלכה היו יושבים ומשוחחים), מלכא אמר: גדיא יאי (המלך אמר: הגדי טוב יותר לאכילה), ומלכתא אמרה: אימרא יאי (והמלכה אמרה: הכבש טוב יותר). אמרו: מאן מוכח (מי יוכיח)? כהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא (שהוא מעלה קרבנות כל יום וטועם מבשרם וודאי הוא יודע מה טוב יותר). אתא איהו אחוי בידיה אי גדיא יאי יסק לתמידא (בא יששכר איש כפר ברקאי וכאשר שאלו אותו שאלה זו הראה בידו באופן מזלזל ואמר אם הגדי משובח יותר יעלה הוא לקרבן התמיד, וכיון שקרבן התמיד בא מן הכבשים הרי זו ראייה שטלה משובח מגדי). אמר מלכא (המלך): הואיל ולא הוי ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה (הואיל ולא היתה לו אימת מלכות ולא רק שלא אמר כמותי אלא גם דיבר בזלזול, שיחתכו את יד ימינו). ירב שוחד ופסקיה לשמאליה (נתן יששכר שוחד לממונה וחתכו את יד שמאלו). שמע מלכא ופסקיה לימיניה (שמע המלך שהערים עליו יששכר וצווה שיחתכו את יד ימינו) אמר רב יוסף: בריך רחמנא דאשקליה ליששכר איש כפר ברקאי למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא".

מדה כנגד מדה, שעיקר עבודה ביד ימין והוא כרך אותה בשיראי (משי), לכן ניגזר עליו שתיקצץ אותה היד.

(מהרש"א)

"אדני בזק שאמר ששבעים מלכים (קצוצי) בהנות ידיהם ורגליהם [מקצצים] היו מלקטים תחת שולחנו (שופטים א' ז), נתגלגל ביששכר איש כפר ברקאי שנחתכו לו ידיו לתיקונו, וז"ש במסכת פסחים פרק מקום שנהגו (דף נז): בריך רחמנא דאשקליה ליששכר איש כפר ברקאי למיטרפסיה [מיניה] בהאי עלמא".

(גלגולי נשמות א' ב')

אבל יש להבין איך אירע שמרד במלכות ע"י ידיו דוקא דאחוי בידיה, ויש לבאר, דהנה נודע כי תר"ג מצות המכונין איברין דמלכא הם מכוונות כנגד תר"ג איברי האדם, וע"י שהאדם מקיים המצות, המצוה שומרת ומצילה אותו מכל נזק, מצוות התלויות בידים שומרות על ידיו שלא יכשל בהם ולא יארע להם נזק ואדרבה יתברכו מעשי ידיו וכן כולם, אבל מאחר שיששכר זה לא רצה לעבוד עבודת הקודש בידיו ממש, אלא בחציצה משום שגעלה נפשו לנגוע בהמצוות, ממילא לא שמרו המצוות את ידיו ולא השפיעה עבודת הקרבנות עליהם, ע"כ ידיו הכשילו אותו ונענש.

ויש להוסיף עוד, שחטאו היה גם כנגד דוד המלך ע"ה שהשתבח בעצמו בענין זה כמ"ש בגמ' (ברכות דף ד:): רבש"ע לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה וכו' ולא בושת, דוד המלך בא ללמד כאן דרך בעבודת ה' שבענין מצוה אין לנהוג מעשי איסטניס, ולא ימשוך ידיו משפיר ושליא, וק"ו מבשר הקדשים, אלא יעסוק בידיו ממש כי הוא חפצא דמצוה, נמצא שבמעשה של יששכר שלבש שיראין על ידיו, היה חולק בגלוי על הנהגת דוד המלך, וזו מרידה במלכות, ע"כ נענש מדה כנגד מדה שגם כן נכשל במרידה במלכות.

(דף על הדף)

מדוע הטעו את פרעה ואמרו שרוצים לילך רק לשלושה ימים

שמות ח' כ"ג: "דַּרְךָ שְׁלֹשֶׁת יָמִים גַּלְף בְּמִדְבָּר וַיִּבְחַנוּ לָהּ אֱלֹקֵינוּ כְּאִשֶּׁר יֹאמַר אֱלֹהֵינוּ".

"והנה מה שהטעהו בכך הוא מדה כנגד מדה, כיון שהוא הטעה אותם בתחילת שעבודו בם, שאמר להם תחילה עשו עמי בטובה, ואחר כך חזר בו ושעבדם בפרך, לכך הטעהו בדבר של שלושת ימים, וזה היה סיבה שירדוף אחריהם וילקה על הים, ולכך תולין פרענות זה המשנה ואינו עומד בדבורו, לפורענות פרעה על הים".

(דף על הדף בבא מציעא דף מח.)

מדו לקו המצרים ב"ד מיני כינים

שמות ח' י"ג: "וַיַּעֲשׂוּ כֵן וַיֵּט אֱלֹהִים אֶת יָדוֹ בְּמִטְהוֹ וַיִּדְ אֶת עַפְרַיִם הָאֶרֶץ וַתְּהִי הַכִּנָּם בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה כָּל עַפְרַיִם הָאֶרֶץ הָיָה כְּנִים בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם".

"דבי אליהו (הביאו הרב בעל יפה תואר פרשת וארא דף ס"ו): "ד מיני כינים הביא הקב"ה על המצרים.

א"ה, טעם שהביא י"ד מיני כינים, רמז להם במכה זו ד"י לכם מלומר דמעשה משה מעשה כשפים הם, שהרי במכה זו הודו ואמרו אצבע אלקים היא.

עוד רמז, הם חשדו ל"ד שבטים דאפרים ומנשה כראובן ושמעון וכו', שנמשכו אחר משה אע"פ שהיו יודעים דמעשה כשפים הוא, לכן מדה כנגד מדה, במכת כינים הודו דלאו מעשה כשפים ועל האמת והצדק נמשכו ה"ד השבטים אחריו, לכן בדין הוא שילקו ב"ד מיני כינים".

(מדרש תלפיות ענף "כינים")

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א).

5 |
בס"ד | גיליון 12
פרשת וארא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

דם כנגד דם

"נגלה לי בחלום שהביא הקב"ה עליהם דם, על ששמו את ישראל להקיז דם, ולהשתדל לבקשת רפואתם, לכך הפך את מימיהם לדם וישתו וישכרו מדמם, כאילו אומר להם: תשתו דמכם אשר לישראל להקיז לכם, וכוונתם שיחללו את השבת".

(מגלה צפונות, בא דף טו.)

כנגד דם הקורבנות

על שעיכבו המצרים את ישראל מלהיכנס לירושלים לבנות את בית המקדש ולהקריב קורבנות ולזרוק ולהזות מדמם - לקו בדם.

(חיים לראש)

גזלו אדמת ישראל, נענשו בכינים על אדמתם

שמות ח' י"ג: "וַיַּעַשׂוּ כֵן וַיֵּט אֱהֲרֹן אֶת יָדוֹ בְּמִטְהוֹ וַיִּד אֶת עֹפֶר הָאָרֶץ וַתְּהִי הַכֶּנֶס בְּאֲדָם וּבְבַהֲמָה כֹּל עֹפֶר הָאָרֶץ הָיָה כְּנִים בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם".

על שלא היו מניחים לישראל לפרות ולרבות, לכן נענשו בכינים שהם פרים ורבים (כמבואר בשבת דף קז.א).

כנגד שפיכות דמים הביא עליהם כינים, כי הכינים מן האדמה, וקול דמי אחיך צועקים מן האדמה.

(מנחת אליהו לבעל שבת מוסר)

אחדות להרע כנגד אחדות להזיק

לפי שהיו המצרים מתערבים זה עם זה, ונעשו כאחים אוהבים לשעבד את ישראל, לפיכך נתן שלום בין כל החיות שמתערבות ובאות עליהם.

(מדרש חדש, אוצר המדרשים שמות ח' י"ז)

ערבוב כנגד ערבוב

המצרים היו מכריחים את ישראל לבשל להם בשר וחלב מעורבים יחדיו, לכן נענשו בערבוב חיות.

(ילקוט מעם לועז, שמות ח' כ')

עונש הברד על שכחת טובת יוסף

שמות ט' כ"ה: "... וְאֵת כָּל עֹשֶׂב הַשָּׂדֶה הִפָּה הַבָּרָד וְאֵת כָּל עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבַּר".

פרעה ועמו שכחו את הטובה שעשה להם יוסף כשקיבץ את כל תבואת מצרים לכן, מדה כנגד מדה, באו עליהם מכות ברד וארבה שפגעו בגידוליהם, תבואתם ויבוליהם.

"כה" כנגד "כה"

שמות ז' ט"ז-ז"ז: "וְאָמַרְתָּ אֵלָיו ה' אֱלֹקֵי הָעִבְרִים שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שְׁלַח אֶת עַמִּי וַיַּעַבְדֵנִי בְּמִצְרָיִם וְהִנֵּה לֹא שָׁמַעְתָּ עָד כֹּה: כֹּה אָמַר ה' בְּזֹאת תִּדְעֶה כִּי אֲנִי ה' הִנֵּה אֲנִי מִכָּה בְּמִטְהָ אֲשֶׁר בְּיָדִי עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּיָאֵר וְנִהְיֶכּוּ לְדָם".

"כה אמר ה'" כנגד "לא שמעת עד כה" - מדה במדה. עוד (שם): אתה אמרת

(לעיל ה' ב'): "לא ידעתי את ה'", חייך כי "בזאת תדע כי אני ה'", "למען תדע כי

אין פה 'אלקיני' (להלן ח' ו'). "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (שם י"ח), "בעבור

תדע כי אין פני כל הארץ" (להלן ט' ז'), "למען תדע כי לה' הארץ" (שם כ"ט).

וכן אמרו לו עבדיו (י' ז'): "הטָרָם תִּדְעֶה כִּי אֲבָדָה מִצְרָיִם".

(יקר חרוץ עמוד פ"ב)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

6

בס"ד | גיליון 12
פרשת וארא
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מכת ברד על שום מה

ברד בא להם על שהלבינו פני ישראל באומנות פחותה, וידוע שעל עוון הלבנת פנים הרי זה כאילו דנו באש ומים.

(מנחת אליהו לבעל שבט מוסר)

על שרצו לבטל ישראל מלקבל התורה שנמשלה באש ומים, באה להם מכת זו של ברד שהוא אש ומים.

(פני דוד)

מנעו ישראל מלטבול במקוה, נענשו בטיפות ברד ששיעורן כמקוה

במדרש בחדוש (לתלמיד הרמ"ע מפאנו, בביאור מכת ברד) כתב שכל טיפה וטיפה היה גודלה כשיעור מקוה, והיינו ארבעים סאה, והוכיח כן שבהמשך נאמר שלאחר שמשוה התפלל חדלו הקולות "ומטר לא ניתך ארצה", ודרשו חז"ל (ברכות דף נד:) שהם נשארו באוויר והם אבני אלגביש שירדו בימי יהושע (יהושע י' י"א), ומבואר בחז"ל שאותם אבנים היו משא ארבעים סאה.

עוד מבואר במדרשים (תנדב"א רבה ז' אות ג', מד"ת וארא י"ד, שמות רבה ט' י', ילקו"ש אמצע רמז קפ"ב, מדה"ג ג' ב') שהמצרים מנעו את ישראל מלטבול (כדי שלא יפרו וירבו).

ונראה דעל שמנעו ישראל מלטבול במקוה, לקו המצרים שבא עליהם ברד שכל גודל טיפה בו היה כשיעור מקוה.

מכת שחין - המביישים - יתביישו

בהיות שישראל היו עסוקים במלאכה בזויה בחומר ובלבנים, היו מואסים אותם, לכן השי"ת נתן להם השחין שיהיו נמאסים ובושים לעמוד לפני ישראל.

(חוקת הפסח)

על שהיה פרעה שוחט ילדים וטובל בדמם להתרפא מצרעתו, קיבל שחין שהוא מין צרעת. כן י"ל, על שהשחירו פניהם של ישראל, בא עליהם שחין המגנה את הפנים. ועוד, שהמצרים עיכבו את ישראל מלהיכנס לירושלים ששם היו מפרשים למי שהיה לו שחין פורח - לכן לקו הם בשחין.

(מנחת אליהו לבעל שבט מוסר, וכעין זה בהשיר והשבח)

ערוב ודבר - שימוש הפוך מהשימוש הרגיל

שמות ח' י"ז: "כי אם אינך משלח את עמי הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה".

"מכות ערב ודבר משלימות זו את זו, הכיצד? האדם שצרכיו מרובים זקוק לשימוש, וברא ה' את החיה ואת הבהמה לשמש את האדם; הבהמה: בחלבה, גיזתה ועבודתה, והחיות: לפני שחטא האדם ולכשיתוקן החטא הראשון - שמשו וישמשו את האדם כבהמה, ועתה ה"שימוש" שלהם הוא ליראו ולהפחידו, כדי להטותו אל דרך הישר (חיה רעה באה לעולם על שבועת שוא ועל חילול השם - פרקי אבות פ"ה), מי שנתחייב סקילה... או חיה דורסתו (כתובות דף ל:), וגם זה נקרא שימוש, וכאמרם ז"ל: ... וארי סבל... והם לא נבראו אלא לשמשני (קידושין דף פב.). והבהמות, המביאות תועלת נראית לאדם, נמצאות ברשותו ובקרבנות, אבל החיות ש"שימושן" קשה לאדם, גרות במדבריות, הרחק מן האדם, ואדם באדם אינו רשאי להשתמש אלא מדעתו, וגם במקרה זה לא באכזריות, והמצרים שכבשו תחת ידם עם שלם, והעבידים בחמר ובלבנים ובכל עבודה קשה וכו' - מדד להם ה' כמדתם והחליף להם את המשמשים של האדם; החיות הטורפות באו אליהם מן המדבר... ולנו עמהם לינת לילה ולולא תפילת משה היו דורסות את כולם; והבהמות המשמשות, שהאדם רוצה בהן, - נלקחו מהם, כי מתו כולן בדבר".

(השיר והשבח' הגדה של פסח לרבי זלמן סורוצקין זצ"ל עמוד צ"ה)

לרפואה שלמה: הרב פרץ בן גיטל, בן ציון בן חיה, מלכה חנה בת בילא

הנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403

WEB: WWW.TORAH24-7.COM/SEFORIM-HEBREW EMAIL: ap@torah24-7.com

